

GÁSPÁR BALÁZS

END TO END LUGO GRAFFITI ALBUMA¹

LUGOSI LUGO LÁSZLÓ
(1953–2021)

HALÁLA UTÁNI ELSŐ KÖNYVE,
A *GRAFFITI. READ THE SIGNS*
2022-BEN JELENT MEG
AZ EQUIBRILYUM KÖNYVKIADÓNÁL.
AZ ALBUM LUGO BUDAPESTI
GRAFFITIKRŐLKÉSZÜLT
FOTÓSorozatának képeit
mutatja be, a több mint
háromszáz képet pedig
tanulmányok, szótár és
graffitisekkel készített
interjúk kísérik.

A *GRAFFITI* album egyszerre illeszkedik bele Lugo Budapest helyeit, figuráit, látványait bemutató, évtizedeket átívelő munkásságába, és különül el tőle. Lugo Frankl Alionával közös, *Eltűnő Budapest* (1994) című albumában különböző mesterségek utolsó képviselői, műhely- és üzletbelsők láthatóak. 2000-ben adták ki a *Budapest 1900–2000* című kötetét, amelyben Klösz György (1844–1913) a századfordulós Budapestről készített képein látható helyszíneket fotózta újra, bemutatva a főváros reprezentatív helyeinek száz év alatti változásait. A Vince Kiadó *Budapest* könyvsorozatának részeként 2002-ben a fővárosi zsidó közösség helyszíneit, 2004-ben a Várat, 2005-ben a Duna fővárosi szakaszát, 2007-ben pedig a budapesti templomokat örökítette meg. A 2019-ben megjelent *Rejtett Ferencváros* a IX. kerület részleteit mutatja be. Mindezekben az albumokban közös, hogy olyan helyekkel, jelenségekkel foglalkoznak, amelyeket általában véve értékesnek, megőrzésre érdemesnek tartunk, vagy amelyek a kérlelhetetlenül múlt idő maradványai felett érzett melankolikus, nosztalgikus hangulatot idéznek meg.

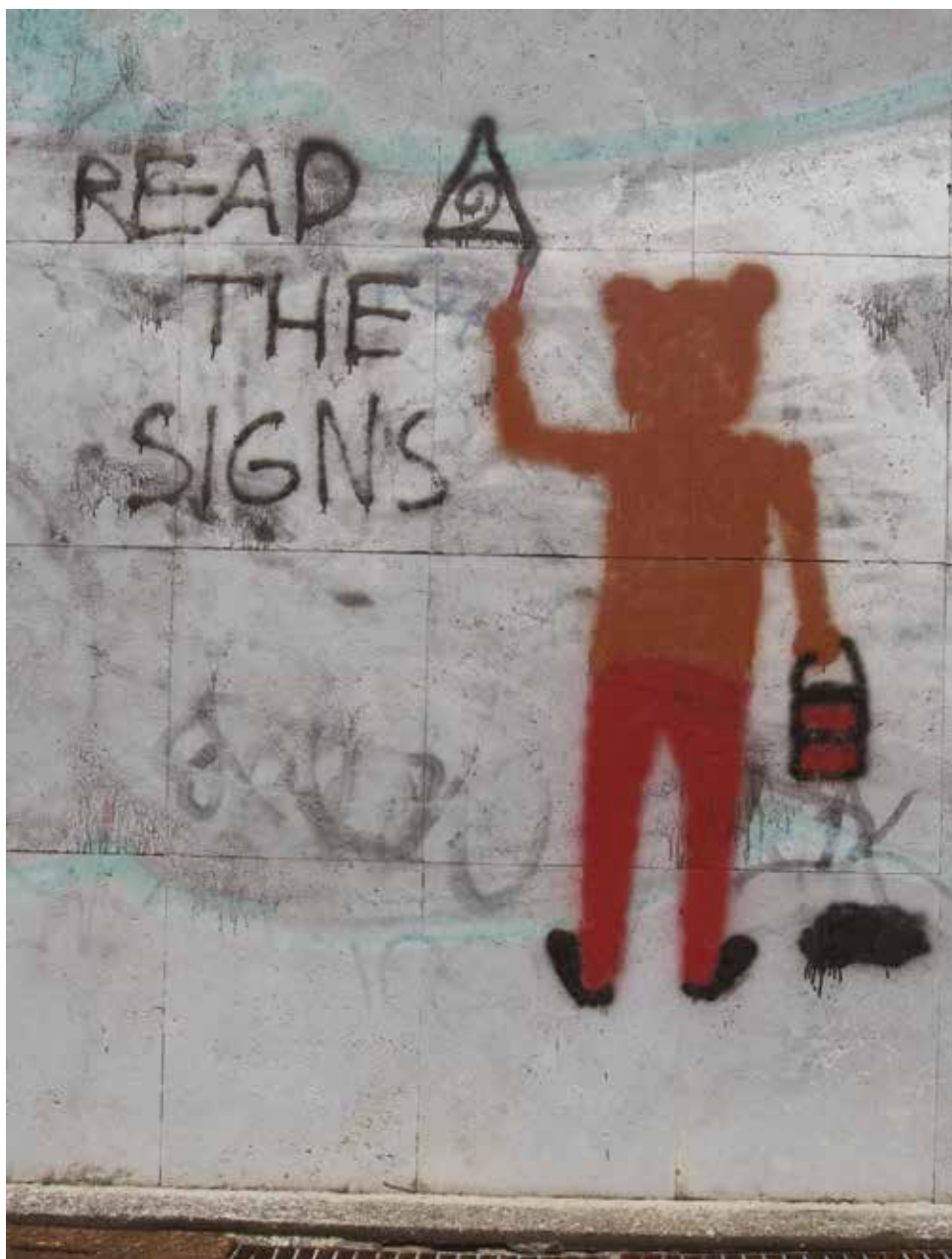

A Lugo által városarcheológiának nevezett tevékenységbe ugyanakkor a graffiti éppúgy beletartozik, mint egy századfordulós épület, egy díszes kilincs, vagy egy hegedűkészítő műhely: „Maga a városarcheológia szó két-három éve jutott eszembe és fogalmazódott meg, amikor beláttam, hogy tényleg igaz, amit egyszer valaki megírt rólam: hogy gyűjtő vagyok. [...] Gyűjtöm Budapest általam készített városképeit, azaz a város képeit. De az, hogy találtam erre egy jó kifejezést, azt jelentette, hogy ez ténylegesen létező tevékenység, és rendszert adott hozzá. Ráadásul a szóban, hogy városarcheológia, különös ellentmondás rejlik, mert az archeológiát régi dolgokra, a múltra és tudományra szokták használni, itt viszont a jelenről van szó.”²

A *GRAFFITI* sorozatban Lugo elsősorban a város különböző helyeit – elhagyatott épületeket, rozsdávozotakat, vagy egyszerűen csak a senki által észre nem vett tereket – járta, hogy az általa „városi népművészetként” definiált graffitiket dokumentálja. Külföldön az elmúlt évtizedekben számos olyan könyv jelent meg, amely a világ, egy-egy ország, város vagy személy graffitijeit gyűjti egybe. Csak néhány példa: Martha Cooper és Henry Chalfant: *Subway Art* (1984), Nicholas Ganz: *Graffiti World* (2004), Rafael Schacter: *The World Atlas of Street Art and Graffiti* (2013), Joe Epstein: *London Graffiti and Street Art: Unique artwork from London's streets* (2014). Az első magyar graffitikönyvet pedig a több, mint három évtizede graffitivel foglalkozó Moravec Ákos (alias IKE) jelentette meg 2019-ben *The Hungarian Graffiti* címmel, amelyhez Sugár János képzőművész írt rövid szöveget.

Az albumokban a graffitik a fotográfia szűrőjén keresztül láthatóak, amelyek több médiumváltáson mentek keresztül. Először a *writerek* által készített rajzként, a majdani graffiti vázlataként, előzményeként léteztek, csak számukra látható módon; a rajz alapján elkészült a falra, vagyis egy nyilvános, mindenki által látható helyre felfestett graffiti; később ezeket Lugo lefényképezte, így bekerültek az ő személyes archívumába; végül pedig a fényképek megjelentek album formájában, ismét a nyilvánosság elé kerülve (bár nem annyira demokratikus módon, mint a falra festett graffitik). Ugyanakkor talán viszonylag ritka az olyan graffitik album, amelyet egy, a szubkultúrán kívül álló fotográfus készített. A *GRAFFITI* Lugo választásai és tekintete, az építészeti részletek irán-

ti fogékonysága, a helyismerete és az akkurátus mesterségbeli tudás által mutatja meg a fővárosi graffitiket. Az eredeti kontextustól és szándéktól eltávolodva, illetve Lugo neve által a graffitik egy másfajta művészeti közegbe kerültek.

Habár a *GRAFFITI* mind méretben, mind kivitelezésben (tipográfia, grafikai elemek) kiemelkedik az életmű kiadványai közül,³ a graffitik nem bírnak olyasféle, beágyazott kulturális értékkel, mint Lugo már említett, korábbi témái. Ezért (is) lehetett szükség arra, hogy a könyvbe beemeljék a 2013 óta a *street art* és a graffiti jelenségével foglalkozó Radics Panka művészettörténész kutatómunkáját. Tanulmányában a graffiti előzményeit, történetét és jogi vonatkozásait mutatja be röviden, négy *writer*rel

interjút készített, Kurdy Fehér Jánossal közösen pedig egy graffitiszótárt állított össze. Utóbbinak köszönhetően a graffiti világában kevésbé jártasak is megpróbálhatják kitalálni, hogy az adott alkotás *block letter*, *bombing*, *hand style*, *sharp style* vagy épp *wild style* stílusban készült.

Radics szerint 2018 óta minimálisra csökkent az illegális graffitik száma Budapesten, amelynek a köztéri kamerák elterjedése mellett a legálisan működő tűzfalfestő csoportok létrejötte az oka, amelyekbe sok graffitist betagozódott. Még ha nem is lett vége a graffitinek, csak annak megörökíthetősége lett nehezebb, Lugo azért még ezt is épphogy elkapta, megörökítette, továbbadta. Felmerül bennem a gyanú, hogy nem Lugo érzett rá mindig arra, hogy mi az, ami most még pont van, holnap pedig már nem lesz, hanem a dolgok érezték úgy, hogy ha Lugo már megörökítette őket, nincs értelme tovább lenni. A vakolat pereghet, a festékszóró kifogyhat, a törvény lesújthat – a Lugo által fénnyel festett *masterpiece*⁴ örök.

¹ „Azokat a graffitiket nevezik így, amelyek egy vonat vagy metró teljes hosszán, az elejétől a végéig végigfutnak az ablakok alatt.” In: JAKABOVICS Tibor, KURDY FEHÉR János, PETRÓ Zsuzska, RADICS Panka (szerk.): *Lugo: GRAFFITI. Read the Signs*, Equibrilyum Könyvkiadó, Budapest, 2022, 348.

² *Uo.*, 328.

³ A könyvet Gerhes Gábor tervezte.

⁴ „A részletesen kidolgozott, nagyméretű szignóktól a komplett falfestményekig terjedő graffitikategória.” In: JAKABOVICS Tibor, KURDY FEHÉR János, PETRÓ Zsuzska, RADICS Panka (szerk.): *Lugo: GRAFFITI. Read the Signs*, I.